

## بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آیات ۶۲ تا ۸۲ ویژه جوانان و نوجوانان

﴿۵۵﴾ وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ  
 أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ ۖ أَمْ تَقُولُونَ  
 عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿۵۶﴾ كُلٌّ مِّنْ كَيْسِ سَيْتِكُمْ  
 وَأَخَذْتُ بِهِ ۖ خَطِئْتُمْ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ  
 فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۵۷﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
 أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۵۸﴾

# آشنا با ترجمه و مفاهیم روان سوره بقره

### مقدمه

رهپویان و مانوسان با آیات قرآن کریم که سلسله مقالات آشنایی با ترجمه روان سوره بقره را دنبال و پیگیری می کنند کنون با هفتاد رهیافت موضوعی قرآن کریم از سوره بقره آشنا شده و اکنون به مطالعه و بررسی ۲۰ آیه از آیات دیگر این اکبر سوره های قرآن می پردازیم. (۱) در ابتدا چشمانمان را به نور آیات، روشن و متبرک نموده و آنگاه با ترجمه روان و ساده ایات رو برو خواهیم شد و بعد از ترجمه به بررسی اهم کلمات و واژه های کلیدی و رهیافت های موضوعی این بیست آیه خواهیم پرداخت و سوالات قرآنی شما خوانندگان محترم را پاسخ خواهیم داد. فصل دیگر آیات ۸۲ تا ۱۰۰ مطرح خواهد شد.

### ترجمه ساده و روان آیات:

هر کدام از پیروان ادیان (یهودیان، صابئین و مسیحیان) که در عصر پیامبران خود به خدا و روز قیامت ایمان آورده و عمل صالح انجام داده و بر طبق وظایف و فرمان الهی عمل کرده اند، در نزد پروردگار برایشان پاداش و اجر بوده و بر آنها خوف و ترسی نمی باشد. و ای مردم یاد کنید زمانی را که از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بر فراز شما بالا بردیم و گفتیم آنچه را از آیات و دستورات الهی به شما داده ایم با قدرت بگیرید و آنچه را در آن هست به خاطر داشته باشید و به آن عمل کنید تا پرهیزگار شوید، چرا که یاد آیات الهی و تدبیر در آنها، زمینه ساز تقواست.

- ولیکن انسانی‌های غافل و مغرور تهدیدات الهی را فراموش کرده و از آیات و دستورات خداوند سرپیچی کردند ولی خداوند با متخلفان با فضل و رحمت خود برخورد نمود و اگر فضل و رحمت خداوند بر آنها نبود قطعاً از زیانکاران بودند - قطعاً شما از سرنوشت کسانی که از دستورات الهی سرپیچی کردند آگاه هستید ما به خاطر نافرمانی‌هایی که انجام دادند آنها را به شکل بوزینه‌های مطرود در آوردیم. ما این عقوبت را عبرتی برای حاضران معاصر و نسل‌های بعدی و موعظه و پندی برای پرهیزکاران قرار دادیم - ای مردم به خاطر بیاورید هنگامی که موسی علیه السلام گفت به خدا پناه می‌برم از اینکه از جاهلان باشم - بنی‌اسرائیل در مقابل دستورات الهی شروع به بهانه‌گیری کردند و از حضرت موسی خواستند تا ابعاد و جزئیات فرمان الهی را برای آنها از خداوند سؤال کند و حضرت موسی علیه السلام از جانب پروردگار نشانه و جزئیات فرمان الهی را بیان می‌کرد و بنی‌اسرائیل که موضوع را جدی می‌دیدند به بهانه تراشی و لجابت خود ادامه می‌دادند و می‌گفتند با توضیحات تو حتماً هدایت خواهیم شد، آنگاه که خود را مجبور به انجام فرمان دیدند به موسی گفتند: الان حق مطلب را آوردی و با اکراه به انجام فرمان الهی پرداختند و خداوند با فرمان ذبح گاوی مشخص و زدن قسمتی از گاو به بدن مقتول و زنده شدن مقتول و معرفی نمودن قاتل خویش، آنچه را بنی‌اسرائیل پنهان

می‌داشتند افشا ساخت و آشکار نمود و از خلاف‌کاری‌های آنها پرده برداشت و خداوند اینگونه مردگان را زنده می‌کند و آیات خود را به شما نشان می‌دهد، شاید تعقل کنید و عده‌ای از روی لجابت و عناد و کینه به همه آیات و نشانه‌ها بی‌توجهی کردند و دل‌های آنها را قساوت فرا گرفت و سنگدل شدند و ای بسا که دل‌هایشان از سنگ نیز سخت‌تر شد و از خوف خدا هیچ تأثیری نمی‌پذیرند و خداوند از اعمال آنها غافل نیست.

پس ای مؤمنان: آیا انتظار دارید که این یهودیان سرسخت و سنگدل به دین شما ایمان بیاورند؟ در حالی که عده‌ای از آنان، سخنان خدا را می‌شنیدند و پس از فهمیدنش، آن را تحریف می‌کردند، با آنکه حق را می‌دانستند و همین یهودیان هنگامی که مؤمنان را ملاقات می‌کنند، می‌گویند: ایمان آوردیم. ولی هنگامی که بعضی از آنها با بعضی دیگر خلوت می‌کنند می‌گویند: چرا آنچه را که خداوند درباره‌ی اوصاف و نشانه‌های پیامبر اسلام برای شما در تورات گشوده و بیان کرده، به مسلمانان بازگو می‌کنید تا در روز رستاخیز در پیشگاه پروردگارتان بر ضد شما به آن استدلال کنند؟ پس آیا تعقل نمی‌کنید و بعضی از یهودیان، افراد درس ناخوانده‌ای هستند که کتاب خدا را جز خیالات و آرزوهای خود نمی‌دانند، آنها تنها پایبند گمان خویشند، پس وای بر کسانی که مطالبی را با دست خود می‌نویسند، سپس می‌گویند: این از طرف

خداست، تا به بهای اندکی از مادیت دنیا بپسند. پس وای بر آنها از آنچه دست‌هایشان نوشت و وای بر آنها از آنچه از این راه به دست آورده و می‌آورند.

و یهود گفتند اگر بر فرض ما گنهکار باشیم، کیفر ما از دیگران کمتر است و چند روزی بیشتر، عذاب نخواهیم شد. خداوند بر این طرز تفکر خط بطلان کشید و به رسول الله می‌فرماید: به آنها بگو: آیا پیمانی از نزد خدا گرفته‌اند یا اینکه به خداوند چیزی را نسبت می‌دهند که به آن علم ندارند. برخلاف گمان بنی‌اسرائیل کسانی که بدی کسب کنند و گناهان آنها را فرا گیرند و آثار گناهان سراسر وجودشان را بیوشاند اهل آتش بوده و همیشه در آن خواهند بود. و کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته و صالح انجام داده‌اند، آنان اهل بهشت بوده و در آن جاودانه خواهند ماند. (۲)

#### کلیدواژه:

- منتظران اسلام؛ صابین؛ غفلت و تأثیرات منفی؛ عذاب مسخ؛
- یک قانون قضایی؛ فرهنگ پرسشگری؛ عقل و جهل؛ رنگ و زیبایی؛
- دل‌های سنگی؛ عالمان تحریف‌گر؛ پیامبر موعود؛
- برتری طلبی و نژادطلبی؛
- کاسبان گناه؛

#### منتظران اسلام:

کسانی که طبق آیات کتب آسمانی و سخنان پیامبر معصوم خود منتظر اسلام نبوی بودند تا به اسلام و پیامبر ﷺ اسلام ایمان بیاورند و به عنوان منتظران اسلام بودند و در عصر خود بر طبق وظائف و فرمان الهی عمل کرده‌اند، اهل نجات بوده و

در نزد پروردگار صاحب پاداش و اجر خواهند بود و بر آنها ترس و حزن نیست - سلمان فارسی به رسول اکرم ﷺ گفت: دوستان من که اهل ایمان و نماز بودند ولی شما را ندیدند تا به شما ایمان بیاورند وضع آنها در قیامت چگونه است؟ این آیه نازل شد: هر کدام از پیروان ادیان که در عصر خود بر طبق وظائف و فرمان الهی عمل کرده‌اند از اجر و پاداش الهی برخوردار هستند. (۳)

#### صابین:

به کسانی گفته می‌شود که خود را پیروان حضرت یحیی علیه السلام می‌دانند و برای ستارگان، قدرت تدبیر قائلند. نام این گروه در سوره‌های بقره، مائده و حج در کنار یهود و نصاری و مجوس آمده است. با توجه به اعتقادات خاص مطرح شده در این آیین، پیروان اندکی از آن تبعیت می‌کنند که اهل تبلیغ از دین خودشان نیستند و بیشتر گوشه‌گیر و منزوی بوده و در کنار رودخانه‌ها و دریاها برای انجام غسل‌های متعددی که دارند زندگی می‌کنند. (۴)

#### غفلت و تأثیرات منفی آن:

غفلت، یکی از بیماری‌های رایج در جامعه انسانی است که مصدر پیدایش و گسترش آن شیطان است، که از طرق مختلف و ابزار متنوع انسان‌ها را دچار غفلت و سردرگمی و حیرانی می‌کند، انسان غافل، مهم‌ترین تهدیدها و نوید خشن‌ترین بش‌سارت‌ها را فراموش می‌کند و تأثیر نمی‌پذیرد. از جمله تأثیرات منفی غفلت، فرصت سوزی، از دست دادن امکانات و

استعدادها و کجروی و انحراف است. (۵)  
**﴿عذاب مسخ﴾**

یکی از عذاب‌های الهی مسخ چهره انسان‌های گناهکار و نافرمان است - کسی که حکم خدا را نسخ کند، خود را مسخ کرده است. تغییر و تحریف چهره دین، تغییر چهره انسانیت را به دنبال دارد - حیوان شدن انسان و حتی وضعیتی بدتر از حیوانات، نشانه‌های قهر و طرد الهی است. گروهی از یهود و نصاری بعد از نزول مائده آسمانی و بیانات روشن الهی، کفر ورزیدند که به شکل بوزینه و خوک درآمدند. (۶)

در تفسیر اطیب البیان آمده است که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: خداوند هفتصد اُمت را در تاریخ به خاطر کفر و عنادشان، تغییر چهره داده و به سیزده نوع حیوان، تبدیل شده‌اند. (۷)

**﴿یک قانون قضایی﴾**

فرمان ذبح گاو در تورات به عنوان یک قانون قضایی مطرح شده است (۸) و خلاصه‌ی ماجرا از این قرار بود که مقتولی در بین بنی اسرائیل پیدا شد که قاتل آن معلوم نبود. در میان قوم نزاع و درگیری شروع شد و هر قبیله، قتل را به طائفه و قبیله‌ای دیگر نسبت می‌داد و خود را تبرئه می‌کرد، آنها داوری و حل مشکل را نزد حضرت موسی رفتند. موسی علیه السلام به آنها فرمود: خداوند دستور داده گاوی را ذبح کنند و قطعه‌ای از بدن آن را به مقتول بزنند تا زنده نشود و قاتل خود را معرفی کند. آنها با شنیدن این جواب به موسی علیه السلام

گفتند: آیا ما را مسخره می‌کنی؟ موسی گفت: مسخره کردن کار جاهلان است و من به خدا پناه می‌برم که از جاهلان باشم - بنی اسرائیل که کار را جدی دیدند شروع به بهانه تراشی نمودند و این بهانه‌ها از طرف قاتل که فرد ثروتمند ذی نفوذی بود القاء می‌شد. ولی فرمان ذبح گاو دوباره صادر شد و خصوصیات گاو در جواب سؤالات بنی اسرائیل مشخص شد که: آن گاو از رنگ زرد شدید و خالص که موجب شادمانی بینندگان شود و از خوش اندامی، سلامتی، زیبایی و میان‌سانی برخوردار باشد، خریداری و ذبح شود. پس چنان گاوی را بعد از بهانه‌های زیاد پیدا کردند و سر بریدند و نزدیک بود که از این حکم سرپا زینند.



## فرهنگ پرسشگری :

قرآن کریم ضمن طرح فرهنگ پرسشگری، آداب پرسش و سؤال نمودن را تبیین می‌کند، از جمله آن آداب این است که سؤال کننده با ادب سؤال کند و فرم و چگونگی سؤال تکبر آمیز نباشد همچنین بایستی از سؤالات نابجا و بی‌معنا پرهیز نمود. در سوره‌ی مائده می‌خوانیم (لا تسألوا عن اشیاء ان تبدلکم تسؤکم) (۹) از چیزهایی که اگر به آنها پاسخ داده شود برای شما مشکل به وجود می‌آید، سؤال نکنید. همچنین پیامبر اکرم ﷺ ضمن تذکر به مسلمانان از عدم اصرار به سؤال و تکرار سؤالات فرموده‌اند: یکی از عوامل هلاکت اقوام گذشته، سؤالات نابجای آنها بود. (۱۰) حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه می‌فرماید: (و سکت لکم عن اشیاء و لم یدعها نسیاناً فلا تتکلفوها) خداوند حکم برخی اشیاء را مسکوت گذاشته است، این سکوت از سر فراموشی نیست، بلکه برای آن است که شما در عمل، در وسعت باشید و لذا با سؤالات نابجا، موشکافی نکنید. (۱۱) گاهی سؤال برای تحقیق و علم و آگاهی نیست، بلکه نشانه‌ی روح لجاجت و طفره رفتن از حقیقت است. اعتدال در هر کاری یک ارزش است و این امر در سؤال کردن هم مطرح است. بعضی در بیان‌های روشن و صریح و شفاف، خود را به جهالت زده و با سؤالات بی‌معنا، سعی می‌کنند مسائل روشن و شفاف را مخدوش کنند، که این کار مورد مذمت شدید خداوند تبارک و تعالی و آیات قرآن کریم قرار گرفته است.

دیگر نکته در باب فرهنگ پرسشگری نوع عملکرد انسان‌های لجوج و متکبر و مغرور است که با توجه به مسائل فرعی، امت‌ها و مسؤولین و افراد را از تمرکز نسبت به مسائل اساسی، باز می‌دارند. (۱۲)

## عقل و جهل :

"لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ" دیدن نشانه‌های قدرت الهی، برای تعقل دائمی است. (۱۳) در فرهنگ قرآن و روایات، عقل جایگاه و اعتبار ویژه‌ای دارد. رسول الله ﷺ فرموده‌اند: "أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ" نخستین چیزی که خدا آفریده عقل است و امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: اولین موجود روحانی که خداوند از سمت راست عرش از نور خویش خلق نموده عقل است. (۱۵) همچنین امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: خدای بزرگ عقل را از چهار چیز آفریده (دانایی و توانایی، روشنائی و مشیت به امر) (۱۶) و فرموده‌اند: عقل رسول خداست. (۱۷) رسول الله ﷺ فرموده‌اند: کسی که عقل ندارد دین ندارد (۱۸) - خداوند از طریق عقل، فطرت و وحسی از مردم پیمان می‌گیرد. جهل در برابر عقل است نه در برابر علم - جهل به معنای بی‌خردی است، نه نادانی - حرکت انبیاء تماماً براساس عقل است و آنجا که اموری را به انبیاء نسبت می‌دادند آنها می‌فرمودند: "اعوذ بالله ان اکون من الجاهلین" (۱۹) - علامه طباطبایی (ره) فرموده: اطلاق نام عقل بر نوعی ادراک است که انسان به آن معتقد می‌شود و قرآن کریم این ادراک را با بیست واژه همچون شعور، درایت، حکمت، بصیرت، عرفان و فهم، ذکر



نموده است. (۲۰)

### ﴿رنگ و زیبایی﴾

گفتند: (موسی) از پروردگارت بخواه که رنگ آن را برای ما روشن کند. موسی گفت: خداوند می فرماید: گاو زرد رنگ (یک دست و خالص) که رنگش بینندگان را مسرور می کند. (۲۱)

خداوند تبارک و تعالی که آفریدگار رنگ های اصلی و آنچه از تجزیه و ترکیب آنها به دست می آید، می باشد. و همه زیبایی ها و هنرها، آفریده دست هنرافرین اوست. تأثیر رنگ بر روح و روان افراد را در این آیات مطرح نموده و رنگ زرد خالص ناب را موجب سرور در بینندگان و تماشاچیان می داند و از روان شناسی رنگ و تأثیرگذاری آن به دنباله سال جلب توجه و اعجاب همگان برای صحنه زنده شدن مرده و باور کردن قیامت و معاد می باشد و این، بیان گر بسیج علم و هنر برای انتقال زیبایی مفاهیم و درس های دینی می باشد.

### ﴿دل های سنگی﴾

دل های سنگی حکایت از بدترین نوع مرض روحی و روانی است که به جهت لجاجت های پی در پی برای انسان ایجاد می شود (ثم قست قلوبکم من بعد ذلک). (۲۲)

وقتی انسان الطاف و نعمات الهی و رهبری معصوم ﷺ را نادیده می گیرد و از روی لجاجت و کینه، به آنها، بی توجهی می کند، قضاوت قلبی او آغاز و طی مراحل به بدترین حالت آن می رسد که تعبیر قرآن این است که (دلهاشان از سنگ نیز

### ﴿سخت تر است﴾ [لَو أَشَدُّ قَسْوَةً]. (۲۳)

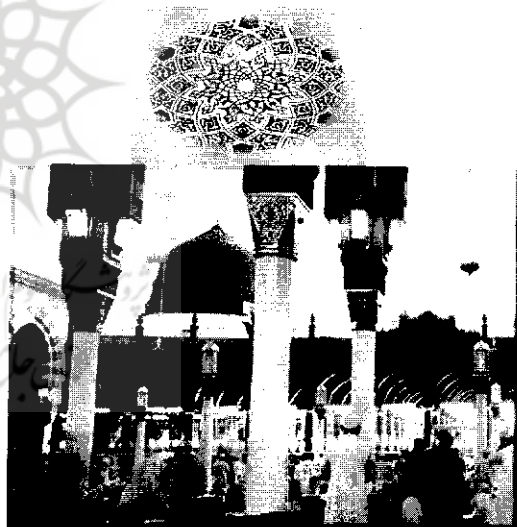
مشاهده ای آیات و الطاف الهی و علم به آن همه معجزه در افراد لجوج به جای تقویت ایمان، موجب قساوت قلب می شود. داروی بیماری قساوت، توجه به علم خداوند و دوری از غفلت و رزی، تجاهل، تکبر و غرور است.

### ﴿عالمان تحریف گر﴾

قرآن (گناه تحریف) را دست آورد دانشمندان منحرف و لجوج می داند که کارشناسانه و آگاهانه دست به تحریفات زده و با نفاق و کتمان حقیقت و تعصب های نابجا و ارباب و تهدید و استفاده از نفوذ خود در بین عوام، مردم را از گرایش به اسلام باز داشته و مانع از اصلاح جامعه می شوند (یحرفونه من بعد ما عقلوه و هم یعلمون). (۲۴)

دین سازی، بدعت، دین فروشی و کتمان حقایق دینی و استعمار مردم، جریانی

خطرناک در طول تاریخ بوده که از ناحیه‌ی دانشمندان و علمای دنیا طلب و فاسد، همواره جامعه را تهدید کرده و می‌کند (فویل للذین یکتبون للکتاب) (۲۵) تنها آیه‌ای که در آن سه بار کلمه (ویل) به کار رفته همین آیه است که خداوند می‌فرماید مواظب قلم‌ها، کتاب‌ها، مقالات زهر آلود، تحریف‌گر و بدعت‌گزار باشید و به هر عالمی اعتماد نکنید. چه بسیار شیادانی که در لباس روشنفکر و اسلام‌شناس و دانشمند با بدعت و افتراء، سخنان خود را به نام دین و مذهب به مردم تحویل داده و موجب انحراف مردم به سوی ژوآنان شده‌اند. (۲۶)



### پیامبر موعود:

هنگامی که پیامبر اسلام حضرت محمد ﷺ مبعوث به رسالت شدند، بعضی از یهود به مسلمانان می‌گفتند: چون اوصاف و نشانه‌های محمد ﷺ در تورات ما هست ما

نیز ایمان آورده‌ایم ولی دانشمندان یهود آنها را مورد سرزنش و مؤاخذه قرار داده که چرا اوصاف و نشانه‌های محمد را برای مسلمانان باز می‌کنید، دانشمندان یهودی که منافع مادی و دنیوی خود را در معرض خطر دیدند تصمیم گرفتند صفات واقعی پیامبر اکرم ﷺ را در تورات تحریف کنند و صفاتی ضد آن بنویسند، قوم یهود که کم و بیش، صفات واقعی پیامبر اسلام ﷺ را شنیده بودند، از دانشمندان خود می‌پرسیدند: آیا محمد ﷺ همان پیامبر موعود نیست که تورات بشارت ظهور او را می‌داد؟ آنان آیات تحریف شده تورات را برایشان می‌خواندند تا به این وسیله مردم را قانع کنند که این پیامبر آن پیامبر موعود نیست. ای بسا اگر در آن روز دانشمندان یهودی و نصرانی کتمان حق نمی‌کردند، این همه یهودی و مسیحی وجود نداشت و آنها به هدایت اسلام رستگار می‌شدند. (۲۷)

### برتری طلبی و نژادپرستی:

از جمله انحرافات عقیدتی یهود برتری طلبی و نژاد پرستی بوده و هست روح تبعیض نژادی از زمان‌های بسیار قدیم در آنان وجود داشته و دارد. آنان فکر می‌کردند قوم برتر هستند و امتیازات بی‌شماری برای خود قائل بودند. آنها خود را فرزندان و محبوبان خدا می‌دانستند و می‌گفتند ما به جهنم نمی‌رویم و اگر مجازاتی هم بر ایمان باشد، چند روزی بیشتر نیست و هرگز آتش دوزخ به ما نخواهد رسید.

خداوند این تصورات خیالی را ناشی از ناآگاهی از معارف دین دانسته و بر این طرز تفکر خط بطلان می‌کشد و برتری طلبی و نژادپرستی و آرزوی بدون عمل را مذمت و آن را ممنوع اعلام می‌دارد و فرموده: "همه در برابر قانون یکسان هستند. خداوند وعده و پیمانی برای نجات قومی خاص نداده است و اگر آثار گناهان؛ چنان انسان را احاطه کند که فرصت توبه و بازگشت نداشته باشد، برای همیشه در جهنم خواهد بود." (۲۸)

می‌تواند انسان را در خود غرق کند وقتی گناه و خطایا بر انسان عارض شد و او را احاطه کرد جوهر انسان را عوض می‌کند و موجب جاودانگی کاسبان گناه در آتش دوزخ می‌شود. در مقابل کاسبان گناه، تشنگان ایمان و عمل خالص قرار دارند که آنها با داشتن خوی نیکوکاری و انجام هر گونه کار صالحی زندگی بهشتی خود را به صورت جاودانه رقم می‌زنند. (۲۹)



پی‌نوشت‌ها:

- ۱- این آیات در صفحات ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ قرار دارد.
- ۲- ترجمه ۲۰ آیه (۶۲ تا ۸۲ سوره بقره).
- ۳- برداشتی از آیه ۸۵ سوره آل عمران.
- ۴- تفسیر نور/ج ۱/ص: ۱۲۷.
- ۵- تفسیر نور/ج ۱/ص: ۱۲۹.
- ۶- برداشتی از آیه ۶۰ سوره مائده.
- ۷- بحار الانوار/ج ۱۴/ص: ۷۸۷.
- ۸- تورات- صفر- تنبیه/فصل ۲۱.
- ۹- سوره مائده آیه ۱۰۱.
- ۱۰- تفسیر نمونه/ج ۵/ص: ۹۶.
- ۱۱- شرح ابن ابی‌الحدید بر نهج البلاغه/ج ۱۸/ص: ۱۰۲.
- ۱۲- تفسیر نور/ج ۱/ص: ۱۳۷.
- ۱۳- سوره بقره آیه ۷۳.
- ۱۴- بحار الانوار/ج ۱۸/ص: ۱۰۹۷.
- ۱۵- الخصال/ج ۵۸۹/ص: ۱۳.
- ۱۶- الاختصاص/ص: ۲۴۴.
- ۱۷- الکافی/ج ۳۴/ص: ۱/۳۹.
- ۱۸- روضة الواعظین/ج ۹.
- ۱۹- سوره بقره آیه ۶۷.
- ۲۰- میزان الحکمه/ج ۸/ص: ۳۸۸۳.
- ۲۱- سوره بقره، آیه ۶۹.
- ۲۲- سوره بقره، آیه ۷۴.
- ۲۳- همان
- ۲۴- سوره بقره، آیه ۷۵.
- ۲۵- سوره بقره، آیه ۷۹.
- ۲۶- تفسیر نور/ج ۱/ص: ۱۴۵.
- ۲۷- تفسیر نور/ج ۱/ص: ۱۴۳.
- ۲۸- سوره بقره، آیه ۸۰.
- ۲۹- اشاره‌ای به آیات ۸۱ و ۸۲ سوره بقره.



کاسبان گناه:

قرآن کریم می‌فرماید: "هرکس بدی کسب کند و گنااهش او را فرا گیرد و فرصت توبه و بازگشت نداشته باشد، برای همیشه در جهنم خواهد بود، کاسب گناه به خیال کسب سود و بهره، گناه می‌کند. هر گناهی، آثار و عوارضی دارد که آن عوارض